

Розділ I

ХОЛОСТИЙ ПОСТРІЛ

Капітана Істерлінга, чия тривала ворожнеча з Пітером Бладом посідає неабияке місце в залишених нам Джеремі Піттом записках, слід розглядати як знаряддя, що його обрала доля, аби визначити майбутнє тих засуджених до каторги бунтівників, які втекли з Барбадоських островів на захопленому ними кораблі «Сінко Льягас».

Життя людей часто залежить від волі найнезначнішого випадку. Така, наприклад, малопомітна подія, як напрямок вітру тієї чи іншої хвилини, може зовсім змінити чиюсь долю. А долю Пітера Блада, в той час, коли вона була ще непевна, визначив, без сумніву, жовтневий ураган, який загнав десятигарматний шлюп капітана Істерлінга в Кайєнську затоку, де вже майже місяць стояв на якорі «Сінко Льягас».

Блад і його спільники втекли в Тортугу, в цю піратську фортецю, сподіваючись знайти тут захисток, поки вирішуватимуть, що їм робити далі. Вони обрали Тортугу тому, що це була одна-єдина гавань на Карибському морі, де вони могли розраховувати на те, що тут до них ніхто не чіплятиметься і не ставитиме їм ніяких запитань. Жодне англійське поселення не надало б їм притулку через їхнє минуле. Іспанці, природно, теж зустріли б їх негостинно, і не лише тому, що вони були англійцями, а ще й тому, що вони заволоділи іспанським

кораблем. Не могли вони довіритись і якій-небудь звичайній французькій колонії через недавню угоду між урядами Франції й Англії про затримку осіб, які втекли з поселень, куди засилали засуджених, і про обмін ними. Лишалися голландці, які були нейтральними. Та Блад вважав нейтралітет одним з найнепевніших станів, коли можна діяти так, як заманеться. Тому він якнайдалі обминув голландські володіння й пішов на острів Тортуга, який, належачи французькій Вест-Індійській компанії, номінально був французьким, але лише номінально, бо, по суті, він не належав жодній нації, оскільки «берегове братство» — так називалась ця піратська співдружність — навряд чи можна було вважати якоюсь нацією. В кожному разі слід зауважити, що на Тортузі не діяли ніякі закони, які б суперечили звичаям, що ними керувалось це велике братство. Французькому урядові було вигідно надавати притулок цим безправним людям, щоб потім використовувати їх як вузду проти іспанської жадоби й загарбницьких дій у Вест-Індії.

Отже, засуджені повстанці, яким пощастило втекти, мирно жили собі біля берегів Тортуги на борту «Сінко Льягас». Та це тривало лише доти, доки не з'явився Істерлінг і не порушив їхнього спокою, змусивши їх діяти й думати про майбутнє; якби не він, вони, можливо, ще довго ні на що б не зважились.

Капітан Істерлінг — наймерзенніший з усіх негідників, що будь-коли плавали Карибським морем, мав у трюмах свого корабля всього кілька тонн какао, звільнивши від цього вантажу якогось голландського купця, що йшов додому з Антильських островів. Цей подвиг, як Істерлінг добре усвідомлював, аж ніяк не вкрив його славою, оскільки слава в очах цього пірата вимірювалась розмірами здобичі, а мізерна здобич, як було в останньому випадку, зовсім не додавала йому пошани в очах берегового братства, що й так не дуже його цінувало.

Якби він знав, що на голландці така мізерія, він нізащо не зачепив би його. Але, вступивши в бій і захопивши корабель, Істерлінг вважав обов'язком перед самим собою і перед своєю командою негідників забрати вантаж, який там був. Те, що купець не мав у своїх трюмах нічого ціннішого за какао, було випадковістю, в якій він звинувачував свою лиху долю, що останнім часом уперто відверталась від нього, — Істерлінгу ставало чимраз важче знаходити охочих плавати разом з ним.

Обдумуючи все це й мріючи про великі звершення, він привів свій шлюп під назвою «Бонавентура» в оточену скелями гавань Тортуги — порт, призначений бути цитаделлю самою природою. Високо, наче гори, здіймалась прямовисна стіна скель і захищала гавань з усіх боків, перетворюючи її в бухточку. Потрапити в неї можна було тільки двома протоками, якщо корабель вела майстерна рука. Ці протоки перебували під владою Нагірного форту — фортеці з товстими мурами, якою люди вдосконалили роботу природи. Сховавшись у цій гавані, французькі й англійські пірати, що перетворили її на свій барліг, могли сміятися з могутності іспанського короля, якого вони розглядали як свого природного ворога, тому що їх, мирних мисливців, королівські переслідування присилювали обрати лихове ремесло морських бродяг.

Опинившись у цій гавані, Істерлінг забув про свої мрії — його полонила досить-таки цікава дійсність. Ця дійсність прибрала вигляду великого корабля з червоними бортами, який гордовито стояв на якорі серед менших суден, мов лебідь серед табуна гусей. Коли Істерлінг підійшов досить близько і прочитав назву корабля «Сінко Льягас», намальовану на кормі великими золотими літерами, а під нею слово «Кадіс», що означало порт, з якого вийшов цей корабель, він протер очі і прочитав усе ще раз. По тому він заходився шукати пояс-

нення, чому цей чудовий іспанський корабель опинився в Тортузі — цьому піратському кублі. А «Сінко Льягас» був прекрасний весь — від позолоченого скульптурного зображення людської голови на носі, мідних гармат угорі, що виблискували в промінні вранішнього сонця, і аж до високої, мов башта, корми. І він був могутній: про це промовляло аж сорок гармат, що їх досвідчене око Істерлінга налічило за зачиненими гарматними портами.

«Бонавентура» стала на якір за кабельтов від «Сінко Льягаса» і за десять сажнів від того місця, де Нагірний форт кидав тінь на західний край гавані; після цього Істерлінг зійшов на берег, щоб знайти пояснення таємниці, яку він побачив.

На базарному майдані за молом він змішався зі строкатим натовпом, що робив кайєнські набережні схожими на Вавилон. Там були торговці різних національностей, здебільшого англійці, французи й голландці; зустрічались плантатори й різного роду моряки, а також пірати, розбійники, одні з яких ще нічим не відрізнялись від мирних мисливців, а інші перетворились на відвертих морських розбійників; метушились лісоруби, шукачі перлів, індіанці, мулати — торговці фруктами, негри-раби та інші представники роду людського. Частина з них просто байдикувала, інші торгували.

Істерлінг легко знайшов двійко добре з усім обізнаних пройд, і ті, перебиваючи один одного, розповіли йому незвичайну історію про те, чому отой красень корабель з Кадіса мирно стоїть тепер на якорі в Кайєнській затоці, маючи на борту жменьку колишніх каторжників, які втекли з плантацій.

Істерлінга ця розповідь не тільки зацікавила, а навіть вразила. Тому він захотів більше дізнатись про людей, які наважились на такий відчайдушний вчинок, і довідався, що їх не більше двох десятків і що всі вони політичні злочинці-бунтівники, які в Англії виступили

на боці Монмута і уникли шибениці лише тому, що у Вест-Індії на плантаціях потрібні були раби. Йому також стало відомо все, що ті гульвіси знали про їхнього ватажка Пітера Блада. Він, сказали вони, лікар, і додали деякі інші подробиці.

Подейкували, ніби Пітер Блад має намір повернутись до професії лікаря і тому разом з більшістю своїх товаришів сповнений бажання відвести свій корабель в Європу, тільки-но трапиться така можливість. Лише один-двоє з них, люди з нестримною вдачею і звичні до моря, здавалось, висловили бажання приєднатись до берегового братства.

Про все це Істерлінг довідався на базарному майдані за молот, звідкіля його гострі, зухвалі очі не переставали вивчати великий червоний корабель.

З таким кораблем, як цей, він міг би досягти чого завгодно. Істерлінг поринув у мрії. Слава Генрі Моргана, з яким він колись плавав і під орудою якого починав навчатись піратської справи, стане блідою тінню поряд з його власною. Ці нещасні втікачі, певно, зовсім не від того, щоб продати корабель, який вони вже використали для досягнення своєї мети, і не заправлять за нього надто велику ціну. Какао на борту «Бонавентури» цілком вистачить, щоб заплатити за «Сінко Льягас».

Капітан Істерлінг погладжував свою чорну бороду і посміхався. Адже тільки в нього вистачило розуму, щоб відразу збагнути, які блискучі можливості може відкрити цей корабель, а всі інші залишались сліпими протягом довгого місяця, поки «Сінко Льягас» стояв тут на якорі. І він скористається зі своєї проникливості.

Він простував недбало забудованим містечком запорошеною кораловою пилюкою вулицею, такою білою під яскравим сонячним промінням, що аж очам боляче було дивитись на неї, і вони мимоволі шукали відпо-

чинку на темних плямах, що їх утворювали тіні від кво-
лих, миршавих пальм обабіч.

Істерлінг так поспішав, що навіть не звернув уваги на гучні вигуки, якими його привітали з дверей таверни «У французького короля», і не зупинився перехилити по чарці зі строкатою й химерно вдягнуеною піратською братією, що сповнила містечко своїми галасливими веселоцями. В капітана цього ранку була справа до мосьє Д'Ожерона, вже літнього й дуже ввічливого губернатора Тортуги, який, репрезентуючи своєю особою французьку Вест-Індську компанію, репрезентував, здавалось, саму Францію і з величним виглядом залагоджував сумнівні щодо чесності, але безсумнівно прибуткові для компанії справи.

У гарному білому будинку із зеленими віконницями, що затишно сховався серед запашних дерев ямайського перцю та інших духмяних рослин, капітана Істерлінга по-дружньому, але з гідністю прийняв худорлявий елегантний француз, який доніс до дикої Тортуги слабкий аромат версальської вишуканості. Увійшовши знадвору, де все було білим від сонячного проміння, до великої прохолодної кімнати, в яку проникало лише те світло, що просочувалось крізь щілини між зачиненими віконницями, капітан відчув себе майже сліпим, поки його очі не звикли до цього присмерку.

Губернатор запросив капітана Істерлінга сісти і приготувався слухати.

З какао не виникло ніяких труднощів. Мосьє Д'Ожерон аніскільки не цікавився, звідки воно взялось. Однак ціна, яку він виявив готовність заплатити за какао, цілком виразно свідчила про те, що він добре знає, звідки воно походить. Ця ціна була вдвічі меншою від тієї, що коштував товар. Мосьє Д'Ожерон дбав про інтереси французької Вест-Індської компанії надзвичайно сумлінно.

Істерлінг поторгувався, але марно, побідкався, погодився на те, що йому було запропоновано, і перейшов до основної мети свого візиту. Мовляв, він хоче придбати іспанський корабель, що стоїть у затоці. Чи не погодився б мосьє Д'Ожерон здійснити для нього цю купівлю, дійшовши згоди з утікачами-каторжниками, яким, як він розуміє, належить той корабель?

Перш ніж відповісти, мосьє Д'Ожерон довго мовчав.

— Цілком може статись, — нарешті мовив він, — що вони не схочуть його продати.

— Не схочуть продати? Заради Бога, навіщо такий корабель голодранцям?

— Я кажу тільки, що таке може бути, — зауважив мосьє Д'Ожерон. — Приходьте до мене ввечері і ви матимете відповідь.

Коли Істерлінг знову прийшов увечері, мосьє Д'Ожерон був не сам. Разом з губернатором, який підвівся назустріч відвідувачеві, підвівся й високий на зріст худорлявий чоловік років за тридцять. З його смаглявого, наче в цигана, і чисто виголеного обличчя дивились приголомшливо сині очі, впевнені й спокійні. І якщо одяг та зовнішній вигляд мосьє Д'Ожерона репрезентували тут Версаль, то його співрозмовник не меншою мірою репрезентував Аламеду. Одягнутий він був за іспанською модою дуже пишно й у все чорне з безліччю срібних галунів і піною тонкого мережива навколо шиї та рук; кучері важкої чорної перуки спадали йому аж до пліч.

Мосьє Д'Ожерон відрекомендував його:

— Познайомтесь, капітане, з містером Пітером Бладом. Він сам дасть вам відповідь.

Істерлінг майже розгубився — так відрізнялась зовнішність цього чоловіка від того, як він собі її уявляв. Тим часом каторжник-утікач уже вклонявся йому з грацією придворного, і пірат подумав, що гарний іспан-

ський одяг узято з гардероба командира «Сінко Льягаса». Та він устиг подумати й про інше.

— Ге, а я вас знаю. Ви — лікар, — сказав він і незрозуміло чому засміявся.

Заговорив містер Блад. У нього був приємний голос, металеві нотки в ньому пом'якшувались повільною ірландською вимовою. Але те, що він сказав, роздратовало капітана Істерлінга. Містер Блад не мав наміру продавати «Сінко Льягаса».

Тепер перед елегантним містером Бладом у загрозовій позі стояв морський розбійник — величезний, бородатий і небезпечний на вигляд чолов'яга в грубій сорочці, шкіряних штанах і з обмотаною червоно-жовтою хусткою коротко стриженою головою. Роздратованим тоном він вимагав, щоби Блад пояснив, чому він хоче втримати в себе корабель, не потрібний ні йому самому, ні його приятелям-каторжникам.

Голос Блада, коли він відповідав на це, був м'який, чемний, однак у капітана Істерлінга це лише збільшило зневагу до співрозмовника. Істерлінг чув: його запевняють, що він помиляється, що втікачі з Барбадоса, можливо, використають корабель, щоб повернутися в Європу, дістатись до Франції або Голландії.

— Ми, може бути, не зовсім такі, як ви гадаєте, капітане, — казав Блад. — Один з моїх супутників — досвідчений шкіпер, троє інших, кожний по-своєму, служили в королівському флоті.

— Тю! — голос висловив свою зневагу Істерлінг. — Ви що, подуріли? Плавати по морю — небезпечно, чоловіче! А якщо на вас нападуть? Який опір ви зможете чинити зі своєю мізерною командою? Ви про це подумали?

Проте капітан Блад поводивсь, як і раніше, люб'язно.

— Нестачу людей ми врівноважимо гарматами, — відказав він. — Хоч я, можливо, й не зумію провести ко-

рабель через океан, але в разі потреби зможу, звичайно, дати бій. Цього я навчився під командуванням де Рітера.

Це славетне ім'я припинило Істерлінгове глузування.

— Під командуванням де Рітера? — перепитав він.

— Кілька років тому я служив у нього офіцером.

— А я думав, що ви лікар, — мовив явно ошелешений Істерлінг.

— Я також і лікар, — просто зауважив ірландець.

Щедро пересипаючи свою мову лайкою, пірат визнав, що він неабияк здивований, після чого мосьє Д'Ожерон поклав розмові край.

— Отже, як ви бачите, капітане Істерлінг, про цю справу нема більше чого говорити.

Це було, очевидно, саме так, і капітан Істерлінг пішов. Та, сердито ідучи до молу, він думав, що хоч говорити більше й нічого, проте можна багато й багато чого зробити. Глянувши раз на величний «Сінко Льягас» як на свою власність, він уже не міг відмовитись від планів заволодіти ним.

Мосьє Д'Ожерон, як виявилось, також вважав, що до сказаного можна додати кілька слів, і він зробив це, коли Істерлінг їх залишив.

— Це, — спокійно мовив він, — лихий і небезпечний чоловік. Ви зробите добре, якщо пам'ятатимете мої слова, мосьє Блад.

— Навряд чи потрібна ця пересторога, — легковажно відповів Блад. — Навіть не знаючи, що Істерлінг пірат, я й так зрозумів би, що він мерзотник.

Легенька тінь невдоволення затьмарила тонкі риси обличчя губернатора Тортуги.

— Але ж пірат не обов'язково мерзотник, — заперечив він, — і не вам їх зневажати, мосьє Блад. Серед них є чимало й таких, хто добре прислужується вашій і моїй країнам, стримуючи ненажерливість Іспанії, ненажерливість, через яку взагалі існує піратство. Якби

не пірати, то іспанці, — а ми бачимо, які вони жорстокі, — зовсім запанували б у цих водах, де ні Франція, ні Англія не мають змоги утримувати флот. Згадайте, що ваша країна вшанувала Генрі Моргана званням рицаря і посадою заступника губернатора Ямайки. А він був ще гіршим піратом, ніж ваш сер Френсіс Дрейк, Хокінс, Фробішер чи деякі інші, кого я можу назвати і кому ваша країна також віддає шану.

Слідом за цим мосьє Д'Ожерон, який мав неабиякі прибутки у вигляді морського мита, що його пірати платили йому за всі захоплені трофеї, заходився поважно радити містеру Бладу стати послідовником тих гербів. Пітер Блад перебував поза законом, мав чудовий корабель та діяльних, хоч і нечисленних однодумців і вже довів свою надзвичайну винахідливість, тому мосьє Д'Ожерон не сумнівався, що як флібустьєр Блад процвітатиме.

У цьому не мав сумнівів і сам містер Блад. У собі він ніколи не сумнівався. І все ж тоді він не погодився зі своїм співрозмовником. Якби не подальші події, він, можливо, ніколи не пристав би на пропозицію стати піратом, хоч би яких зусиль докладала більшість його товаришів, схилиючи його до цього.

Серед останніх найупертішими були, мабуть, Хагторп, Піт і велетень Волверстон, який втратив око під Седжмуром. Бладові дуже добре планувати повернення в Європу, казали вони. Він володіє мирним мистецтвом лікування і може заробити собі на прожиття у Франції чи Фландрії. А вони — люди моря і нічого більше не вміють. Та й Дайк, що служив молодшим офіцером у королівському флоті до того, як прилучився до політики й повстання, поділяв такі ж погляди, а гармаш Огл вимагав, щоби Бог, чорт чи Блад сказали йому, які гармати може довірити Британське військово-морське міністерство людині, що приєдналась до Монмута.

Становище складалось таке, коли Пітерові Бладу не лишалось іншого виходу, як розлучитися з людьми, що через спільне нещастя стали йому дорогими. Саме за таких критичних обставин доля обрала своїм знаряддям капітана Істерлінга і поставила його на шляху Пітера Блада.

Одного ранку через три дні після розмови з містером Бладом у губернаторському домі Істерлінг підійшов у шлющі зі своєї шхуни до борту «Сінко Льягаса». Випхавши важке тіло на шкафут, він зразу ж почав роздивлятись на всі боки своїми гострими чорними очима й побачив, що «Сінко Льягас» був не лише добре обладнаний, але й бездоганно доглянутий. Палуби надраєно, снасті згорнуто, все — на своєму місці. Мушкети стояли в козлах біля грот-щогли, мідь на бачках з питною водою сяяла, наче золото під яскравим сонцем. Кінець кінцем не такі вже недотепи були ці каторжники, з яких складалася Бладова команда.

На шкафуті капітана Істерлінга зустрів сам містер Блад — у своєму чорному, вишитому сріблом убранні він мав вигляд іспанського гранда. Він скинув капелюха з темно-червоним страусовим пером і змахнув ним, схиляючись у глибокому поклоні, аж пасма перуки звисились у нього перед обличчям, наче м'які вуха мисливського собаки. Біля нього стояли Натаніел Хагторп — приємний на вигляд джентльмен такого ж віку, як і містер Блад: його спокійний погляд і чисто виголене обличчя свідчили про гарне виховання; Джеремі Пітт — молодий білявочубий корабельний майстер з Сомерсета, та невисокий на зріст кремезний Ніколас Дайк, який колись був молодшим офіцером і служив під рукою короля Якова, коли той був ще герцогом Йоркським. Жоден з них не скидався на голодранця, хоч цього хотів Істерлінг. Навіть великий, дужий і хрипко-

голосий Волверстон задля такого випадку втиснув свої м'язи в іспанське манаття.

Відрекомендувавши своїх товаришів, містер Блад запросив капітана «Бонавентури» до великої каюти на кормі, що своїми розмірами та багатим умеблюванням перевершувала всі, до яких капітанові Істерлінгу траплялося заходити.

Слуга-негр у білій куртці — хлопець, найнятий тут же на Тортузі — вніс, крім звичайного рому, цукру й лимонів, пляшку золотистого канарського ще зі старих корабельних запасів — його містер Блад гостинно рекомендував своєму непроханому гостеві.

Пам'ятаючи застереження мосьє Д'Ожерона про те, що капітан Істерлінг чоловік небезпечний, містер Блад вважав за розумне приймати його з усією люб'язністю, бо, почувавши себе невимушено, той може виказати, в чому саме він може бути небезпечний.

Вони посідали на покриті чорними подушками лави довкола столу з чорного дуба, і капітан Істерлінг почав щедро вихвалити канарське, щоб якось пояснити, чому він його стільки п'є. Потім перейшов до справи, спитавши містера Блада, чи той, бува, не змінив своєї думки стосовно продажу корабля.

— Коли ви передумали, — додав він, кинувши погляд на чотирьох товаришів Блада, — то, зваживши на те, поміж скількох людей буде поділено гроші за нього, ви побачите, що я великодушний.

Він сподівався справити на цих чотирьох враження своїми словами, але незворушний вираз їхніх облич спантеличив його.

— Ви просто марнуєте час, капітане, — похитав головою містер Блад. — Хоч там що, а «Сінко Льягас» ми збережемо для себе.

— Хоч там що? — широкі чорні брови Істерлінга полізли на вузький лоб. — Та ж ви не такі дурні, щоб ви-

рушити до Європи, еге ж? Ну, що ж, тоді я перейду просто до діла. Я роблю вам одну пропозицію, якщо ви не хочете продати «Сінко Льягас». А саме: приєднуйтеся із цим кораблем до нашої «Бонавентури», до її ризикованих і щасливих пригод. — Він гучно зареготав з власного дотепу, показавши білі зуби, облямовані великою чорною бородою.

— Ви робите нам честь. Але в нас немає бажання займатися піратством.

Істерлінг не образився. Він махнув широкою, мов дошка, червоною долонею, ніби відмахувався від цього слова.

— Я пропоную зовсім не піратство.

— А що ж?

— Чи можу я вам довіритись? — спитав Істерлінг, ковзнувши поглядом по чотирьох Бладових товаришах.

— Ми не змушуємо вас це робити. І як би там не було, ви марно витрачаєте час.

Така відповідь не заохочувала до дальшої розмови. Однак Істерлінг не вгамувався. Вони, можливо, знають, що він плавав з Морганом. Він був з Морганом і під час великого походу через Панамський перешийок. Тепер добре відомо: коли дійшло до розподілу здобичі іспанського міста Сан-Феліче, виявилось, що частка, належна піратам, набагато менша, ніж вони сподівались. Почали поширюватись чутки, ніби Морган повівся зі своїми людьми нечесно, ніби ще до розподілу здобичі він забрав собі більшу частину скарбу. Ті чутки, Істерлінг може запевнити, мали під собою міцну підставу. Там були перли й коштовне каміння казкової вартості. Але оскільки чутки посилювались і він про них прочув, то почав побоюватись обшуку, який занастив би його. Тому напівдорозі назад через перешийок Морган однієї ночі сховав украдений скарб.

— Тільки одна людина знала про це, — мовив капітан Істерлінг до хазяїв, які уважно слухали його, бо розповідь була з тих, що за всіх часів викликають увагу. — Людина, яка допомогла йому зробити те, чого він не зміг зробити сам. Та людина — я.

Якусь хвилю він мовчав, аби дати змогу цьому приголомшливому повідомленню дійти до свідомості слухачів, потім повів далі.

Запропоноване ним діло полягало в тому, щоб утікачі на «Сінко Льягасі» приєднались до його експедиції, аби віднайти скарб; прибутки на рівних правах з його людьми і за законами «берегового братства».

— Коли я скажу, що вартість Морганового скарбу понад п'ятсот тисяч червінців, то ще й применшу.

Почувши таку цифру, слухачі Істерлінга здивовано втупились у нього. Навіть Блад, хоч і не з таким, як у них, виразом обличчя.

— Я сказав би, що це дуже дивно, — мовив він замислено.

— Що дивно, містере Блад?

Замість відповіді Блад запитав:

— Скільки людей у вас на борту «Бонавентури»?

— Трохи менше двохсот.

— І двадцяттеро моїх людей мають таке значення, що ви вважаєте вартим зробити нам таку заманливу пропозицію?

Істерлінг нахабно, хрипко зареготав.

— Бачу, що ви нічого не розумієте, — в голосі його пролунало щось схоже на ірландську інтонацію містера Блада. — Я потребую не стільки людей, скільки міцного корабля, щоб зберегти скарб, коли він потрапить до наших рук. За такими ось бортами ми почуватимемо себе спокійно, наче у форті, і чхати я хотів на який завгодно іспанський галеон, що спробує причепитись до мене.